

УДК 364.07

Шепеленко Н.І.¹, Серга Т.О.²

¹ студ. гр. СН-214м НУ «Запорізька політехніка»

² канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Головне спрямування соціальних послуг – це задоволення потреб найменш соціально захищених громадян. Сьогодні диктує потребу в реформуванні сфери соціального захисту, тому на цьому зосереджена достатня увага. З прийняттям нової редакції у 2020 році Закону України «Про соціальні послуги» визначається новий порядок їх надання, удосконалюються система організації, планування та моніторингу якості надання соціальних послуг. З 2003 року в Україні започатковано нову галузь соціальних послуг, у першому Законі «Про соціальні послуги» було запроваджено відповідне поняття та виявлено основи надання соціальних послуг. Соціальні послуги були спрямовані на зміну застарілої радянської системи, яка складалась з безлічі неефективних установ, які орієнтувались не на потреби населення, а на можливість бюджету. Про оцінку якості даних соціальних послуг на той час мови й не йшло. Тодішня система просто не передбачала оцінку якості послуг.

Основою для новоствореної системи були державні та комунальні заклади, а сам процес перетворення проводився в декілька етапів. Перший етап брав початок в 2007 році і розпочався з визначення потреб населення в соціальних послугах, визначення з поняттям якості та її оцінюванням, а також заходів зі стимулювання надавачів соціальних послуг для надання їх на належному рівні.

Другий етап розпочався в 2012 році зі «Стратегії реформування системи надання соціальних послуг», що передбачала побудову нової системи. Соціальні послуги мали стати доступними населенню, почали з'являться недержані заклади з надання соціальних послуг. Таким чином назрівало питання щодо формування ринку соціальних послуг та створення рівних умов для надавачів всіх форм власності та господарювання. До всіх учасників висувались єдині вимоги з надання соціальних послуг, запроваджувались нові підходи щодо фінансування цих цілей, відбувся перехід від утримання

закладів до замовлення послуг державою. Почали впроваджуватись державні стандарти з якості надання послуг.

На сьогодні неможливо сказати, що процес реформування завершено, адже час диктує свої вимоги. Система соціальних послуг в Україні постійно перебуває в процесі оновлення та модернізації відповідно до нових потреб громадян та сучасних світових підходів у наданні соціальних послуг. Ухвалення нової редакції Закону «Про соціальні послуги» є ключовим, переломним кроком на шляху реформування соціальних послуг, який запускає нові фази удосконалення системи.

Новий закон вважають однією зі складових адміністративно-територіальної реформи в Україні, адже він спрямований, зокрема, на розмежування повноважень у соціально-економічних сферах між органами місцевого самоврядування різних рівнів. Проте, багато що з того, що стосується надання соціальних послуг, досі залишається на стадії правової невизначеності, особливо в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ). До переваг нового законодавства можна віднести те, що у ньому зазначено, що з метою оптимізації та комплексного підходу до надання соціальних послуг можуть утворюватися комплексні установи/заклади надання соціальних послуг, структурні або відокремлені (територіальні) підрозділи яких надають різні соціальні послуги різним групам населення. Це дозволяє долати відомчі бар'єри на рівні територіальної громади.

Соціальні послуги є особливим видом послуг, що передбачають профілактику та допомогу особам, які перебувають у складних життєвих обставинах (далі – СЖО), а також особам, яка мають найвищий ризик опинитися у СЖО. Соціальні послуги мають різні цілі з точки зору впливу на складні життєві обставини особи або сім'ї. А саме профілактика СЖО, подолання СЖО та мінімізація наслідків СЖО.

Закон «Про соціальні послуги» визначає перелік базових соціальних послуг, які мають надаватися на рівні громади (районний, міський рівень, ОТГ), за результатами визначення потреб населення у таких послугах. Відповідальність за планування, фінансування та організацію надання базових соціальних послуг покладена на органи місцевої влади та місцевого самоврядування. Сам перелік послуг достатньо великий і пов'язано це з тим, що всі ці послуги мають надаватися у громаді, максимально наближено до проживання людини, що їх потребує.

Основними формами надання соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування. Соціальні послуги можуть надаватися як за плату, так і безоплатно. Соціальні послуги надаються державними та комунальними суб'єктами, а також іншими суб'єктами, що надають соціальні послуги із залученням бюджетних коштів, в обсягах, визначених державними стандартами соціальних послуг. Безоплатно послуги надаються:

– громадянам, які не здатні до самообслуговування у зв'язку з похилим віком, хворобою, інвалідністю і не мають рідних, які повинні забезпечити їм догляд і допомогу;

– громадянам, які перебувають у СЖО у зв'язку з безробіттям і зареєстровані в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, бездомністю, стихійним лихом, катастрофами, особам, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, якщо середньомісячний дохід цих осіб нижчий, ніж встановлений прожитковий мінімум;

– дітям та молоді, які знаходяться у складній життєвій ситуації у зв'язку з інвалідністю, хворобою, сирітством, безпритульністю, малозабезпеченістю, конфліктами і жорстоким ставленням у сім'ї.

Принципами надання соціальної послуги є доступність соціальної послуги, захист і безпека отримувачів соціальної послуги, конфіденційність інформації. Зміст, обсяг та особливості соціальної послуги для кожного отримувача визначаються індивідуально, залежно від ступеня індивідуальної потреби отримувача та зазначаються в індивідуальному плані. Право на отримання соціальних послуг мають громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які проживають в Україні на законних підставах та перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Опалюк Т. Л. Сучасні стратегії надання соціальних послуг: навчально-методичний посібник / автор-укладач Т. Л. Опалюк. – Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2020. – 118 с.

2. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2029 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2019. – № 18. – ст. 73.

3. Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2007 р. № 178 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 28. – ст. 1122.